

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЮ ПІДПРИЄМСТВА

Саталкіна Л. О.

Національний університет «Львівська політехніка»

Анотація. Представлене дослідження присвячене концептуальним основам формування та використання інвестиційних портфельів підприємств. Основним предметом дослідження є інвестиційні портфелі підприємств, а зокрема проблеми пов'язані із забезпеченням їх формуванням та використанням. Метою роботи є розроблення концептуальних основ формування та використання інвестиційних портфельів з метою оптимізування цих процесів в межах діяльності підприємства. За допомогою методів систематизації, теоретичного узагальнення, системного аналізу, структурно-логічного та графічного запропоновано теоретичне підґрунтя для розуміння сутності визначених процесів, розвинуто типологію факторів, які впливають на зазначені процеси, представлено загальну концептуальну модель. Представлене трактування поняття інвестиційного портфелю підприємства характеризується виокремленням двох складових: портфелю проектів і портфелю ресурсів, що, в свою чергу, визначає розроблену класифікацію інвестиційних портфельів підприємства. В результаті дослідження визначено, що процеси формування та використання інвестиційного портфелю відбуваються послідовно і взаємопов'язано, із врахуванням певних етапів кожного з процесів та під впливом визначених факторів і принципів. В статті визначені основні елементи концептуальної моделі формування та використання інвестиційного портфелю, серед яких основна увага сконцентрована на комплексних цілях, факторах та суб'єктах. Розроблено класифікацію основних факторів впливу окремо на процес формування (із виокремленням груп факторів макросередовища та мікросередовища), а також на процес використання (із виокремленням факторів, які характеризують забезпечення і факторів, які характеризують проект). Результати дослідження можуть бути використані в межах діяльності підприємства з метою оптимізування його інвестиційної діяльності.

Ключові слова: інвестиційний портфель підприємства, формування інвестиційного портфелю, використання інвестиційного портфелю, фактори формування інвестиційного портфелю, фактори використання інвестиційного портфелю, класифікація інвестиційних портфельів підприємства.

CONCEPTUAL BASIS OF ENTERPRISE INVESTMENT PORTFOLIO FORMATION AND UTILIZATION

Liliya Satalkina

National University «Lviv Polytechnic»

Summary. The current research is devoted to conceptual basics of the formation and utilization of enterprise investment portfolios. The main subject of study is concerned to the enterprise investment portfolios, and particularly to the supporting of their formation and utilization. The article aims to the development of the conceptual bases of enterprise investment portfolios formation and utilization in order to provide the optimization of these processes within the enterprise activity. Using the methods of organizing, theoretical synthesis, system analysis, structural-logical and graphical there is proposed theoretical basis in order to provide the essence of defined processes, developed a typology of factors that affect these processes, represented a total conceptual model. The presented interpretation of the enterprise investment portfolios concept is characterized by the distinction of the two components: project portfolio and resource portfolio, and this, in turn, determines the classification of enterprise investment portfolio. The results of the research determine that the process of enterprise investment portfolios formation and utilization proceed consistently and are interconnected, in terms of certain stages of each process and under the influence of the clarified factors and principles. In the article there are determined the basic elements of the conceptual model of the enterprise investment portfolios formation and utilization, among which the focus is concentrated on complex objectives, factors and subjects. There is developed the classification of the main factors of influence on the formation process (with distinction of such groups as factors of macro and micro levels), as well as on the utilization process (with distinction of these factors that characterize the provision and the factors that characterize the project itself). The results of the research can be used within the practice of enterprise and for the purpose of its investment optimization.

Keywords: enterprise investment portfolio, investment portfolio formation, investment portfolio utilization, factors of investment portfolio forming, factors of investment portfolio utilization, enterprise investment portfolio classification.

Постановка проблеми. В умовах здійснення інвестиційної діяльності підприємство може стикатися із проблемою залучення інвестиційних ресурсів, що є наслідком все більшого прояву фінансової нестабільності, коливань в економічному середовищі країни, високого рівня девальвації і інфляції, а також нестабільності банківського сектору. Результатом формування неоптимальної структури ресурсів та, зокрема, непродуманого їх залучення із зовнішніх джерел, може стати втрата фінансової стійкості. Це зумовлює важливість формування такої структури інвестиційних ресурсів при якій підприємство збереже свою фінансову стійкість та залишиться прибутковим. Окремим аспектом є забезпечення оптимальної структури проектів, у які підприємство вкладатиме доступні інвестиційні ресурси, що визначатиме ефективність їх використання. Вищезазначене характеризує актуальність дослідження концепції послідовних та взаємозалежних процесів формування та використання інвестиційних портфельних підприємств в контексті забезпечення їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та методи формування та використання інвестиційних портфельних підприємства досліджені у науково-літературних джерелах. Так, у дослідженнях О. М. Петухової [1, с. 83], І. М. Боярко та Л. Л. Гриценко [2, с. 291] зазначено, що процес формування інвестиційного портфелю є послідовністю основних етапів (вибір типу портфеля, оцінювання ризику і дохідності, визначення структури портфелю, вибір схеми управління інвестиційним портфелем), важливими аспектами яких є оцінювання ефективності шляхом використання економіко-математичних методів, графічного аналізу, та порівняння фактичних і планових показників. В. В. Бочаров визначає важливість оцінювання проектів, які будуть прийняті до реалізування, визначення обсягів та структури ресурсів, а також джерел їх залучення [3, с. 55]. У дослідженнях Ф.М-Г.Топсахалової [4] та Чиненова М. В. [5, с. 123-124] зазначено, що процес формування інвестиційного портфелю підприємства здійснюється з урахуванням таких основних елементів як: цілі інвестування, тип інвестиційного портфелю, метод диверсифікування, рівень ліквідності та оподаткування, принципи формування інвестиційного портфелю.

Щодо процесу використання інвестиційного портфелю, то як було зазначено, то такий процес мало визначається науковцями і практично не відокремлюється від процесу формування. Зокрема у деяких наукових дослідженнях серед основних принципів використання інвестиційного портфелю визначено: оптимальний розподіл коштів за активами; ризик інвестицій у цінні папери визначається відхиленням прибутку від запланованого значення; прибутковість і ризик інвестиційного портфеля залежатимуть від зміни його структури; будь-яке оцінювання, яке використовується при формуванні інвестиційного портфеля, є імовірнісним [6, с. 373-374].

Невирішені складові загальної проблеми. Аналізування науково-літературних джерел за зазначеною проблемою підтверджує, що науковці акцентують увагу лише на процесі формування інвестиційного портфелю, пропонуючи спектр підходів та пропозицій щодо оптимізування такого процесу проте, залишають поза увагою складний процес його використання.

Формулювання цілей статті. Враховуючи існуючі результати теоретичних та практичних напрацювань можна стверджувати, що важливим є розроблення концептуальної моделі, яка передбачала би формування та використання інвестиційних портфельних підприємства із врахуванням особливостей поняття в межах діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою розроблення концептуальних засад формування та використання, уточнимо сутність поняття інвестиційного портфелю. Результати вивчення науково-літературних джерел дозволяють стверджувати, що інвестиційний портфель підприємства – це сукупність інвестиційних ресурсів у розпорядженні підприємства, які спрямовуються на фінансування виробничо-господарських та фінансових проектів підприємства на засадах оптимальності, з метою забезпечення розвитку підприємства внаслідок інвестиційної діяльності.

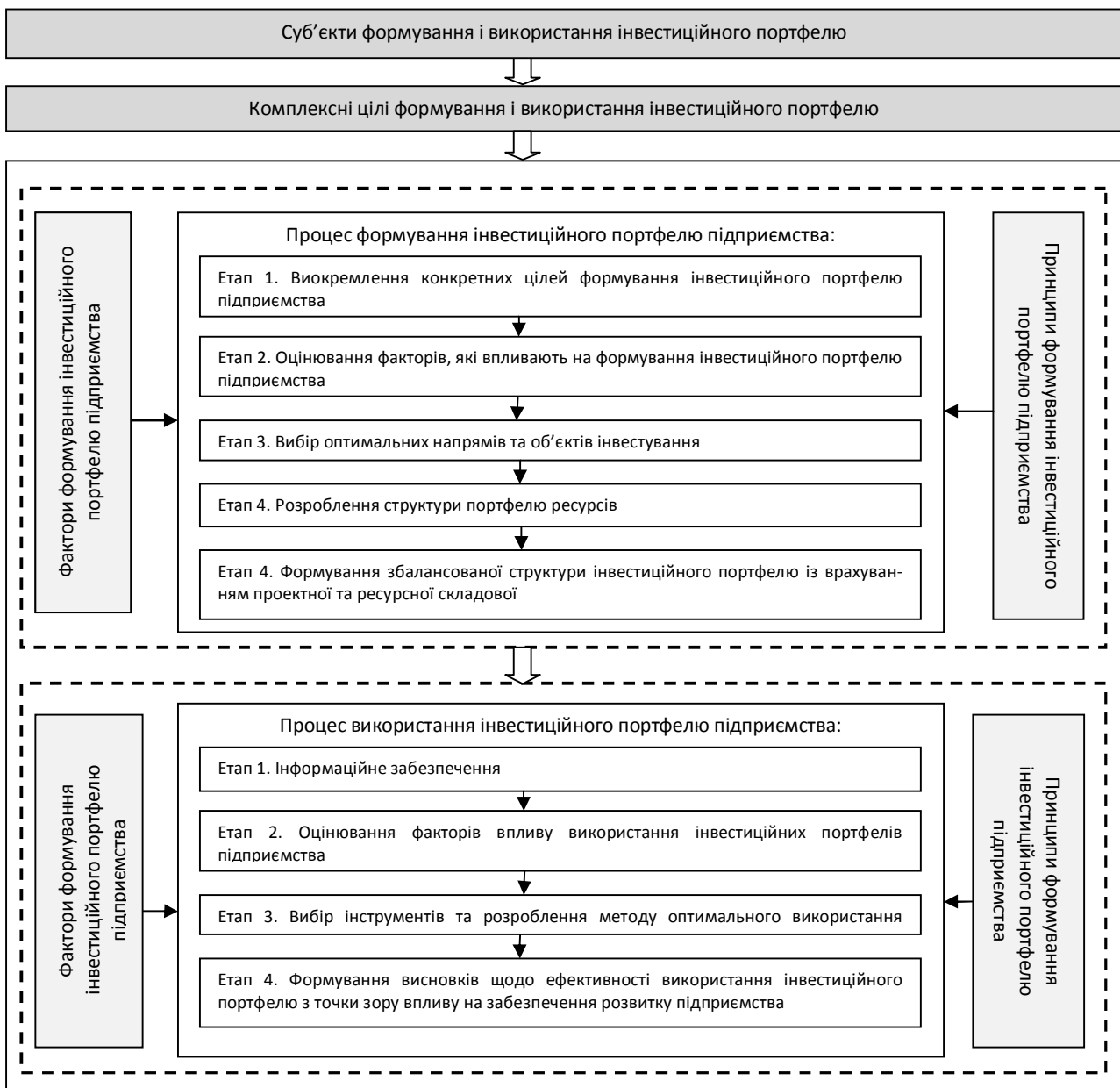
Враховуючи запропоноване визначення поняття, можна стверджувати, що формування інвестиційного портфелю передбачає забезпечення необхідного обсягу і структури ресурсів із врахуванням визначених основних напрямів інвестування. В свою чергу, фінансування найбільш ефективних виробничо-господарських проектів підприємства, відповідно до визначених напрямів інвестування є одним із шляхів використання інвестиційного портфелю.

Із врахуванням системи поглядів науковців, а також власного розуміння проблеми, можна стверджувати, що концептуальні основи формування і використання інвестиційного

портфелю передбачають такі складові елементи як: принципи формування та використання інвестиційного портфелю, фактори впливу на ці процеси, суб'єкти та об'єкти формування та використання, цілі, та безпосередньо алгоритм процесу (рис. 1).

Процес формування інвестиційного портфелю може характеризуватися цільовими аспектами в залежності від основних складових: портфелю проектів – цільові аспекти стосуються забезпечення оптимальної структури об'єктів інвестування із врахуванням їх інвестиційної привабливості та рівня їх впливу на розвиток підприємства; портфелю ресурсів – забезпечення оптимальної структури ресурсів, враховуючи її вплив на фінансову стійкість підприємства, а також повноту забезпечення потреб у інвестиційних ресурсах.

В контексті запропонованого визначення, можна зауважити, що інвестиційний портфель підприємства характеризується такими основними складовими як: сукупність інвестиційних ресурсів, які є у розпорядженні підприємства – портфель ресурсів, а також сукупність проектів реального та фінансового інвестування, які фінансуються зазначеними ресурсами з метою максимізації прибутку та мінімізації ризику – портфель проектів.

Примітка: сформовано автором із врахуванням літературних джерел

Рисунок 1 - Концептуальна модель формування та використання інвестиційного портфелю підприємства

Важливим аспектом як в процесі формування так і в процесі використання інвестиційного портфелю є комплексні цілі інвестиційної діяльності, які можна об'єднати у три групи: забезпечення програми розвитку власного підприємства; отримання управлінських та корпоративних вигод; отримання прибутку від інвестиційної діяльності. Окремим важливим елементом, який визначає концептуальні основи формування та використання інвестиційного портфелю є фактори. Фактори формування інвестиційного портфелю підприємства представлено на рис. 2.

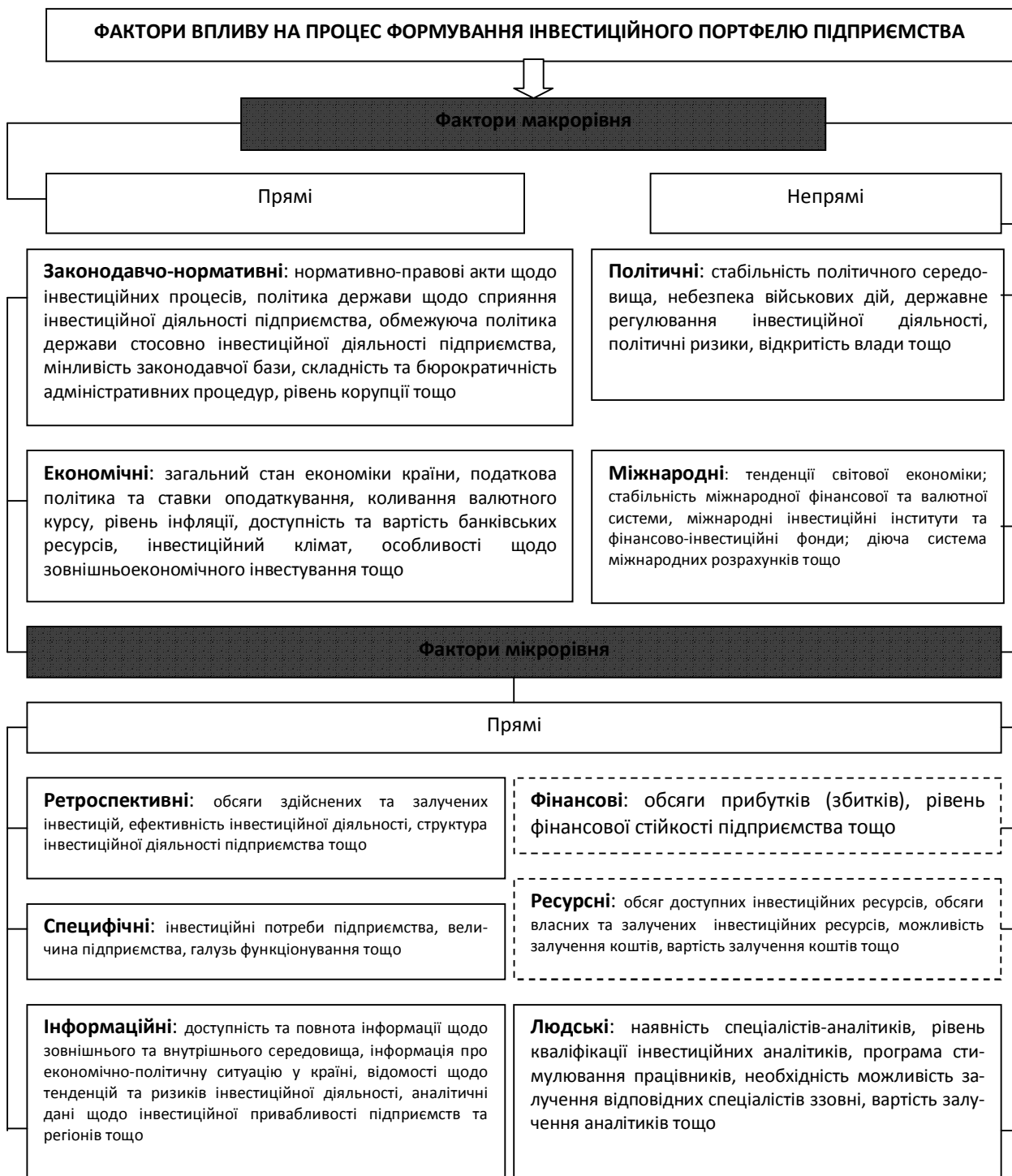

Рисунок 2 – Фактори формування інвестиційного портфелю підприємства.

Примітка: запропоновано автором із врахуванням літературних джерел; - фактори, які мають переважний вплив на формування портфелю проекту; - фактори, які мають переважний вплив на формування портфелю ресурсів

Метою використання інвестиційного портфелю є забезпечення розвитку підприємства, шляхом оптимального фінансування найбільш ефективних виробничо-господарських та фінансових проектів підприємства. До основних факторів, які впливають на процес використання інвестиційного портфелю можна зарахувати: інформаційні, професійні, технічні, організаційні, спеціальні, економічні. Зазначені фактори можна загалом розділити на дві групи:

– фактори, які характеризують забезпечення – інформаційні, технічні організаційні і професійні;

– фактори які характеризують проект – спеціальні, економічні.

Вплив інформаційних факторів стосуються в першу чергу інформаційного забезпечення процесу використання інвестиційного портфелю підприємства. Щодо технічних факторів, то їх вплив на використання інвестиційного портфелю характеризується наявністю та ефективністю функціонування технічних засобів, які забезпечують процес збору, пошуку зберігання та обробки інформації, підготовку, а також відображення результатів. Професійні фактори використання інвестиційного портфелю є одними з найбільш вагомих, оскільки передбачають вплив людського потенціалу. Організаційні фактори частково носять ознаки професійних та технічних, оскільки характеризують наявність на підприємстві власних відділів або підрозділів, які займаються забезпеченням інвестиційної діяльності, а відповідно можуть аналізувати процес використання інвестиційного портфелю, а також розробляти і готувати відповідні управлінські рішення.

Як було зазначено спеціальні фактори впливають на визначення структури інвестиційного портфелю з точки зору врахування основних характеристик виробничо-господарських та фінансових проектів, які визначають забезпечення розвитку підприємства. Таким чином серед спеціальних факторів доцільно виокремити такі: пріоритети щодо характеру розвитку підприємства, пріоритети щодо напрямку розвитку підприємства, цільові показники розвитку підприємства.

Як і спеціальні фактори, економічні характеризують виробничого-господарські та фінансові проекти з точки зору їх первинних показників (рентабельність, період окупності, рівень ризику тощо), а вплив таких факторів визначається врахуванням значень показників в процесі первинного оцінювання проектів та формування на основі такого аналізу висновків щодо прийнятності проектів.

Висновок (наукова новизна). Отже, можна узагальнити, що концептуальна модель формування та використання інвестиційних портфелів підприємств відображає зміст та особливості основних етапів зазначених процесів та базується на такій послідовності: визначення суб'єктами комплексних цілей формування та використання інвестиційних портфелів; послідовне здійснення процесів формування та використання в межах впливу факторів та принципів та за допомогою основних інструментів. Запропонована концептуальна модель передбачає одночасну взаємодію зазначених елементів.

Перелік посилань:

1. Петухова О. М. Інвестування навч. посіб. / О. М. Петухова. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 336 с.

2. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз [Текст] / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко // Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.

3. Бочаров В. В. Інвестиции / В. В. Бочаров // Учебное пособие – Питер, 2008. – 176 с.

4. Топсахалова Ф. М-Г. Інвестиции: монографія / Ф. М-Г. Топсахалова. – «Академия Естествознания», 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.monographies.ru/70>

5. Чиненов М. В. Інвестиции [Текст] / М. В. Чиненов, А. И. Черноусенко, В. И. Зозуля, Н. А. Хрусталев. – М.: КНОРУС, 2007. – 248 с.

6. Мойсеєнко І. П. Інвестування: навч. посіб. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://libfree.com/163897327investuvannyainvestuvannya__grinova_vm.html

Стаття надійшла: 25.09.2015 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

